

ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

За часів незалежності України найбільших структурних змін зазнала сучасна фахова передвища освіта [1]. В 1998 році у відповідності до постанови Кабінету Міністрів України №65 від 20 січня 1998 року коледжі та технікуми, які на той час були закладами середньої спеціальної освіти, були віднесені до закладів вищої освіти I та II рівня акредитації. Незважаючи на включення до вищої освіти в коледжах і технікумах була збережена особлива «комбінована» система навчання [1]. Дана система спрямована на застосування практично-орієнтованих технологій підготовки здобувачів освіти. Враховуючи це та за рекомендаціями Європейської комісії коледжі та технікуми були виведені з системи вищої освіти, та створена окрема ланка освіти – фахова передвища освіти. Відповідно було прийнято Закон України «Про фахову передвищу освіту», який вступив в дію 18 грудня 2019 року [2]. Одночасно відбувалася децентралізація закладів фахової перед вищої освіти і коледжі та технікуми, які не були в структурі університетів, залишаючись в державній власності (98 закладів) були переведені на фінансування з місцевих бюджетів. Регіональне замовлення, в таких заклад, на підготовку фахівців визначається з потреби певного регіону. Враховуючи наявність 137 закладів комунальної власності, навантаження на місцеві бюджети зросло суттєво. В даний час на державному рівні обговорюється можливість об'єднання фахової передвищої і професійно-технічної освіти [3]. Зрозуміло, що такі часті зміни не можуть сприяти підвищенню якості надання освітніх послуг.

Фахова передвища освіта зазнала серйозних втрат в результаті ескалації війни, який 24.02.2022 року розпочала росія проти нашої країни. Освітній процес було призупинено, увесь цей час зазнають руйнувань будівлі українських закладів освіти, учасники освітнього процесу опинилися в різних умовах, часто за межами України або в регіонах подалі від зони бойових дій; дехто продовжує перебувати на тимчасово окупованих територіях. Українська система фахової передвищої освіти, як і у 2014 році, після анексії Криму та початку воєнних дій на Донбасі, стикнулася з питанням переміщення закладів освіти на підконтрольну територію. Все це змусило адаптувати освітній процес до нових умов.

Однієї з основних проблем закладів фахової перед вищої освіти є суттєве зменшення контингенту здобувачів освіти (рис. 1). В свою чергу зменшення здобувачів освіти у закладах ФПО України пов'язано з трьома основними чинниками:

- непропорційна перевага державного фінансування закладів вищої освіти;
- легко доступність вищої освіти;
- сформована стереотипність серед молодіжного середовища про «меншовартість» фахової перед вищої освіти.

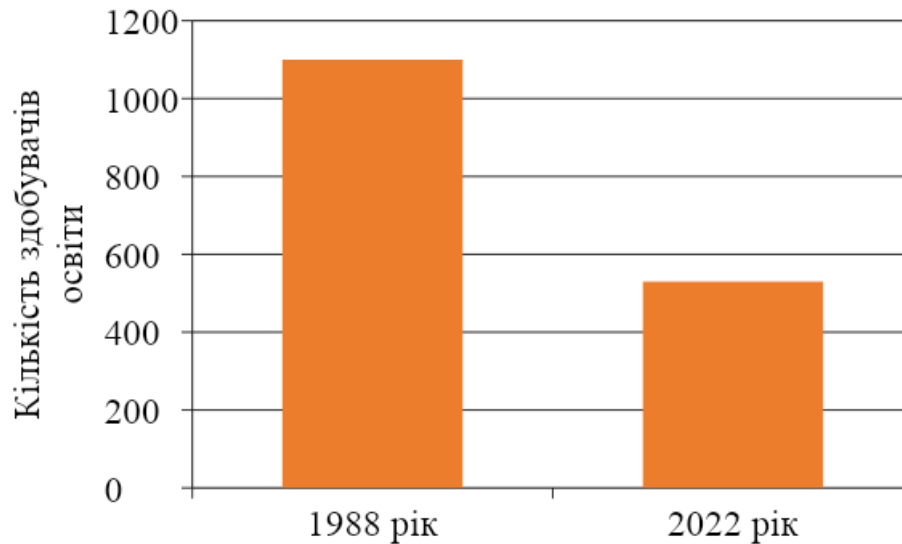


Рис. 1. Середня кількість здобувачів освіти у закладах ФПО [1].

Більшість випускників закладів вищої освіти не влаштовуються за здобутими спеціальностями, на відміну від випускників закладів ФПО. Так за даними [1] працевлаштованих за спеціальностями випускників коледжів, порівнюючи з випускниками університетів переважає удвічі.

В останні роки держава починає переглядати підходи до підготовки робітничих спеціальностей і виділяє кошти на обладнання навчальних центрів у закладах професійно-технічної освіти. Заклади ФПО не приймають участі у цих програмах, що ставить їх в нерівні умови з усіма ланками освітньої галузі.

Однією з проблем функціонування закладів ФПО є різниця у оплаті праці вчителів у закладах середньої освіти та викладачів закладів ФПО. В свою чергу це пов'язано з різними джерелами фінансування.

Незважаючи на декларування урядом підвищення заробітної плати працівникам освіти у 2024 році, спостерігається зменшення реальних виплат викладачам коледжів та технікумів в зв'язку зі зменшення фінансування закладів ФПО.

Вирішення зазначених проблем призведе до якісних змін у підготовці спеціалістів середньої ланки і сприятиме швидкому післявоєнному відновленню та економічному зростанню України.

Список використаної літератури

1. Радкевич В.О., Лузан П.Г., Пашенко Т.М. Фахова передвища освіта: аналітичний огляд ефективності. Вісник НАПН, 2022, 4(2). С. 1-12.
2. Закон України «Про фахову передвищу освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення: 12.01.2024).
3. План відновлення України: освіта та наука, як фундамент розвитку людського потенціалу. веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/plan-vidnovlennya-ukrayini-osvita-ta-nauka-yak-fundament-rozvitku-lyudskogo-potencialu>. (дата звернення: 12.01.2024).
4. Курок Р. Тенденції розвитку фахової передвищої освіти в сучасних умовах. Професійна педагогіка. 2021. 1 (22). С. 41-48.

5. Горіховський М., Оганесян В. Використання різних видів навчання студентів фахової передвищої освіти в умовах війни, теорія та практика. Український педагогічний журнал. №3. 2022. С. 77-89.